

Spis treści

Podziękowania 9

Wprowadzenie 11

1. Kłamstewka, fortele i przechwałki: odcienie znaczeń i motywy kłamania 25

Czy istnieje różnica między ukrywaniem prawdy a kłamstwem? 26

Kłamstwa, które wydają się w porządku 28

Ściąganie: szczególny rodzaj kłamstwa 30

Motywy leżące u podstaw kłamstw 31

Coś więcej niż paplanina: czy twoje dziecko jest skarżypytą? 35

Kłamstwo chroniące rówieśników 39

Kłamstwa „powoływania się na piątą poprawkę” 41

Kłamstwa podnoszące czyjś status: przechwałki i bufonada 43

Kłamstwa chroniące prywatność 44

Kłamstwa demonstrujące władzę nad autorytetem 45

2. Dlaczego niektóre dzieci kłamią częściej niż inne 49

Czy kłamcy są mniej inteligentni? 54

Historia Jamesa: czy kłamcy są nieprzystosowani? 57

Efekt aureoli/rogów 61

Czy nieprzystosowanie prowadzi do kłamstwa, czy odwrotnie? 62

Kłamstwo makiaweliczne: czy kłamcy są manipulatorami? 63

Czy dzieci kłamią z powodu kiepskich rodziców? 68

Spis treści

Wpływ rówieśników: czy złe towarzystwo może sprawić, że twoje dziecko zacznie kłamać?	71
Czy kłamcy pochodzą z biedniejszych domów?	77
Czy kłamstwa naprawdę mają znaczenie?	77
Podsumowanie	82

3. Kłamstwa a wiek dziecka 84

Jak wcześnie dzieci zaczynają kłamać?	84
Jak wcześnie dzieci zaczynają rozumieć pojęcie kłamstwa?	86
Czy częstość kłamstw zmienia się z wiekiem?	93
Czy dzieci z wiekiem kłamią coraz lepiej?	95
Dlaczego niektóre kłamstwa trudno wypowiedzieć?	97
Poczucie winy z powodu kłamstw	99
Strach przed przytłapaniem	101
Radość oszukiwania	103
Przygotowanie linii obrony	104
Kształtowanie się umiejętności kłamania	107
Rozumowanie moralne i społeczne	113

4. Kłamstwo – perspektywa nastolatka 120

Białe kłamstwa	123
Kłamstwa społeczne	124
Oklamywanie autorytetów	127
Oklamywanie rodziców	129
Oklamywanie nauczycieli	130
Czy kłamstwo jest złe?	132
Rady dla rodziców	135
Komentarz Paula Ekmana	137

5. Jak rodzice mogą sobie radzić z kłamstwami dzieci 140

Kłamstwa rodziców	142
Prywatność	144

Kłamstwa a przyjaźnie	149
Zaufanie	151
Zbrodnia i kara	155
Pułapka na łgarza	156
Dać klapsa, czy nie dać	160
Kłamstwa w szczególnych okolicznościach: rozwód i opieka dzienna	167
Postowie	180

6. Zeznania dzieci przed sądem: kryzys związany z przemocą seksualną 181

Przypadki zbiorowego wykorzystywania	184
Wstępny wywiad	190
Prawa rodzicielskie i wykorzystywanie seksualne	194
Obowiązek zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	202
Jak mądrze korzystać z zeznań dzieci	205
Przyszłość	213

Epilog 215

Uwagi metodologiczne do badania Hartshorne'a i Maya 219

Przypisy 221

Indeks nazwisk 233

Indeks rzeczowy 236

Nota o Autorze 239